

sundaki bilgi, görüş ve nazariyelere yer verilmektedir. 3. *Indo-Arab Relations; An Account of India's Relations With the Arab World from Ancient up to Modern Times* (New Delhi 1969). Nikola Ziyâde tarafından Arapça'ya çevrilmiştir (el-Alâkâtü'l-Hindiyetü'l-'Arabiyye, Beyrut 1974). 4. *Historical Geography of Kashmir: Based on Arabic and Persian Sources from A.D. 800 to 1900* (New Delhi 1984, Raja Bano ile birlikte). 5. *History of the Nawabs of Broach: Based on the Persian Manuscript Majmûa-i Dânish* (New Delhi 1985). 6. *Arabic Classical Account of India and China* (Shimla 1989). İbn Hurdâzbih'in *Kitâbü'l-Mesâlik ve'l-memâlik*'inin Hindistan'la ilgili bölümüyle Süleyman et-Tâcir'in *Aḥbârü's-Sîn ve'l-Hind* adlı eserinin tercümesidir. 7. *India and Arab World: Proceedings of the Seminar on India and Arab World 1965* (ed. S. Maqbul Ahmad, New Delhi 1968).

Seyyid Makbûl Ahmed ayrıca birçok makale yazmış olup son yayımlananlardan "Cartography of al-Sharîf al-İdrîsî" (*The History of Cartography*, II/1, ed. J. B. Harley ve David Woodward, Chicago 1992, s. 156-174) ve "Geodesy and Mineralogy, Geography and Cartography" (*History of Civilisation of Central Asia*, IV/2, ed. C. E. Bosworth – M. S. Asimov, Paris 2000, s. 205-220) adlı iki çalışması anılabilir. Bunun yanında *Encyclopaedia of Islam, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Encyclopaedia of the History of Science, Technology and Medicine in Non-Western Cultures*'da maddeler yazmıştır. *Encyclopaedia of Islam*'daki "Coğrafya" maddesiyle (F. Taeschner'in yazdığı bölümle birlikte) "Harita" maddesi Farsça'ya çevrilerek kitap halinde basılmıştır (*Târîḥçe-i Coğrafyâ der Temed-dün-i İslâmî*, trc. M. Hasan Gencî, Tahran 1368).

BİBLİYOGRAFYA :

Buhûş mühdât li'l-üstâz ed-duktûr seyyid Makbûl Ahmed (nşr. Fâruk Ömer Fevzî – Hind Gassân Ebû's-Şî'r), Amman 1420/1999, s. 7-9, 43-45; M. Isaaq Khan, "Obituary: Prof. S. Maqbool Ahmad", *Newsletter, Centre of Central Asian Studies*, XVII (1998), s. 23.

MAHMÛD EL-ARNAÛT

MAKBÛLÂT

(المقبولات)

Doğruluğu söyleyenin
otoritesine dayanan hüküm
(bk. BEŞ SANAT; ZANNİYYÂT).

MAKDİSÎ,
Abdülganî b. Abdülvâhid
(bk. CEMMÂİLİ).

MAKDİSÎ, George M.
(1920-2002)

Lübnan asıllı
Amerikalı şarkiyatçı.

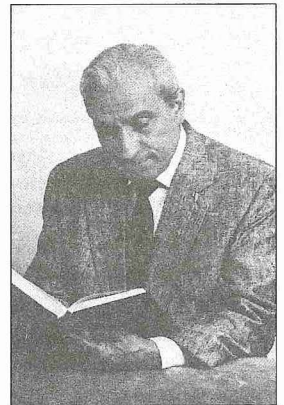
I. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde Lübnan'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden bir ailenin çocuğu olarak 1920 yılında Detroit'te (Michigan) doğdu. İlk eğitimi burada ve 1930'da ailesiyle birlikte geri döndüğü, Fransız mandası altındaki Lübnan'da aldı. 1937'de tekrar Detroit'e dönerek orta öğretimini Saint Joseph's High School'da tamamladı. Bir müddet çeşitli işlerde çalıştıktan sonra II. Dünya Savaşı sırasında dört yıl Amerikan ordusunda görev yaptı. Savaşın ardından girdiği Michigan Üniversitesi'nin (Ann Arbor) tarih ve siyaset bilimleri bölümünden 1947 yılında mezun oldu. 1948'de George Town Üniversitesi School of Foreign Service'ten sosyal bilimler alanında ikinci bir lisans derecesi daha aldı. 1950 yılında *A Study of the Constitutional Development of Lebanon under the French Mandate* adlı teziyle aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. Bir müddet Princeton Üniversitesi'nde Arap tarihi, Türkçe ve Farsça okudu. Ancak burada alanyla ilgili doktora yapma imkânı bulamadığından Sorbonne Üniversitesi'ne gitti.

Paris'te bulunduğu yıllar Makdisi'nin fikrî oluşumuna ve bundan sonraki akademik kariyerine yön verdi. Burada Louis Massignon, M. Henri Laoust, Louis Gardet, Claude Cahen, Henri Massé, Régis Blachère, E. Lévi-Provençal ve Hamilton Alexander R. Gibb'in derslerine katıldı. Özellikle Massignon ve Laoust'un fikirleri ve eserleri onu çok etkiledi. Takıyyüddin İbn Teymiyye, Hanbelîlik ve Selefiyye'ye dair araştırmalarıyla tanınan Henri Laoust'la çalışmaya başladı. Massignon'un *La passion d'al-Hallaj* adlı eserinden (I-II, Paris 1922) ve Laoust'un *Essai sur les doctrines sociales et politiques d'Ibn Taimiya* adlı çalışmasından (Caire 1939) etkilenen Makdisi, Hallâc'dan övgüyle bahseden ve İbn Teymiyye'nin kendisine hayranlık duyduğu Selefiyye âlimi Ebû'l-Vefâ İbn Akil üzerine Laoust yönetiminde tez hazırlamaya başladı. O yıllarda

İbn Akil ve İslâm düşüncesiyle ilgili eserlerin pek çoğu henüz yayımlanmadığından İstanbul, Kahire, Şam, Halep, İskenderiye, Bursa, Konya, Kütahya ve İzmir kütüphanelerinde el yazmaları üzerinde çalıştı. Bu seyahatleri sırasında tanıştığı Dominique Sourdel ve Janine Sourdel, Georges Vajda, Nikita Eliséeff ve Georges C. Anawati gibi şarkiyatçıların fikirlerinden istifade etme imkânı buldu. Bir yandan Sorbonne Üniversitesi'nde doktora tezini hazırlarken diğer yandan 1953'te Michigan Üniversitesi'ne dönerek öğretim faaliyetine başladı. Daha sonra Harvard Üniversitesi'nde Arapça dersleri veren Makdisi 1964 yılında doktora tezini tamamladı. 1973'ten emekli olduğu 1990 yılına kadar Pennsylvania Üniversitesi'nde çalıştı.

Görev yaptığı üniversitelerin yanı sıra Collège de France, Paris IV-Sorbonne, Ecole Pratique des Hautes Etudes ile Minnesota Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi ve yönetici olarak bulunan Makdisi Royal Asiatic Society (London), American Historical Society, American Oriental Society, Société Asiatique (Paris), Asocia-cion Espanola de Orientalistes (Madrid) gibi pek çok kuruluşun üyesiydi. Bir süre American Oriental Society ile Middle East Studies Association of North America'nın (MESA) başkanlığını yürüttü. Kendisine George Town Üniversitesi tarafından fahri doktora pâyesi verildi, 1993'te Giorgio Levi Della Vida Award for Excellence ödülünü kazandı. 6 Eylül 2002'de Media'da (Pennsylvania) öldü.

Çalışmalarını İslâm düşüncesi ve kelâm, usûl-i fıkıh, fıkıh, tarih ve eğitim üzerine yoğunlaştıran Makdisi Ortaçağ Batı düşüncesiyle paralellikler kurmaya çalıştı. İbn Akil ile Saint Thomas Aquinas arasında bağlantı kuran ve İslâmiyet ile Hristiyanlığın entelektüel gelişimlerini mukayese eden Makdisi, İbn Akil hakkında çalış-

George M.
Makdisi

şirken özellikle onun yaşadığı XI. yüzyıl Bağdat'ının siyasî ve içtimâî tarihiyle ilgili incelemeler yaptı. Ortaçağ İslâm dünyasında eğitim ve bu dönemin medreselerine dair gerçekleştirdiği çalışmalar, Batı'da bu alandaki ilk bilimsel araştırmalar olması bakımından önem taşımaktadır. Makdisî ayrıca Dominique ve Janine Sourdel ile birlikte İslâm, Araplar ve Bizans üzerine incelemeler yapan pek çok bilim adamının bir araya getirildiği akademik konferanslar düzenlenmiş ve bildirileri yayımlamıştır.

Eserleri. A) Telifleri. 1. *Ibn 'Aqil et la résurgence de l'Islam traditionaliste au XIe siècle (Ve siècle de l'hégire)* (Damas 1963). Doktora tezidir. **2. *The Rise of Colleges: Institutions of Learning in Islam and the West*** (Edinburgh 1981). Ortaçağ İslâm eğitim kurumları alanında yapılmış en ayrıntılı ve özgün çalışmalardan biri olup Mahmûd Seyyid Muhammed tarafından Neş'etü'l-külliyât: Me'âhidü'l-'ilm 'inde'l-müslimîn ve fi'l-ğarb adıyla Arapça'ya çevrilmiştir (Cidde 1994). **3. *The Rise of Humanism in Classical Islam and the Christian West: With Special Reference to Scholasticism*** (Edinburgh 1990). **4. *Ibn 'Aqil: Religion and Culture in Classical Islam*** (Edinburgh 1997).

B) Neşirleri. 1. Muvaffakuddin İbn Kudâme, *Kitâbü'l-Tevvâbîn* (Dimaşk 1961). **2. Ebû'l-Vefâ İbn Akil, *Kitâbü'l-Cedel 'alâ tarîkati'l-fukahâ'*** (Dimaşk 1967; Fr. trc. "Le livre de la dialectique d'Ibn 'Aqil", *BEO*, XX [1967], s. 119-206). **3. Ebû'l-Vefâ İbn Akil, *Kitâbü'l-Fünûn*** (I-II, Beyrut 1970-1971). **4. Ebû'l-Vefâ İbn Akil, *Kitâbü'l-Vâzih fi usûli'l-fıkh*** (I. cilt, *Kitâbü'l-Mezheb*, Beyrut 1996). Eserin Makdisî tarafından yayıma hazırlanan ve her biri farklı adlar taşıyan diğer ciltlerinin Orient-Institut der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft tarafından Bibliotheca Islamica serisinde yayımlanması öngörülmektedir. **5. Muvaffakuddin İbn Kudâme, *Tahrîmü'n-nazar fi kütübi ehli'l-kelâm*** (neşir ve İngilizce tercüme, London 1962). **6. İbnü'l-Bennâ el-Bağdâdî, *et-Târîh*** (*Müzekkire*) (neşir ve İngilizce tercüme: "Autograph Diary of an Eleventh-Century Historian of Baghdad", *BSOAS*, XVIII/1-2 [1956], s. 9-31, 239-260; XIX/1-2 [1957], s. 13-48, 281-303, 426-443). Eser *History and Politics in Eleventh-Century Baghdad* içinde tekrar yayımlanmıştır (London 1991). **7. Ebû'l-Vefâ İbn Akil, *Resâ'il fi'l-Kur'ân ve işbâtü'l-***

harf ve's-savt reddin 'ale'l-Eş'ariyye ("Quatre opuscules d'Ibn 'Aqil sur le Quran", *BEO*, XXIV [1971], s. 55-96).

C) Derlemeleri. 1. *Arabic and Islamic Studies in Honor of Hamilton A. R. Gibb* (Leiden 1965). **2. *L'enseignement en Islam et en occident au moyen âge: Communications présentées pendant la session des 25-28 octobre 1976*** (colloques internationaux de la Napoule, I, Paris 1977). **3. *La notion d'autorité au moyen âge: Islam, Byzance, occident*** (colloques internationaux de la Napoule, II, session des 23-26 octobre 1978; Paris 1982). **4. *Prédication et propagande au moyen âge: Islam, Byzance, occident*** (Penn-Paris-Dumbarton Oaks Colloquia, III, session des 20-25 octobre 1980; Paris 1983). **5. *La notion de liberté au moyen âge: Islam, Byzance, occident*** (Penn-Paris-Dumbarton Oaks Colloquia, IV, session des 12-15 octobre 1982; Paris 1985; son dört çalışmayı D. Sourdel ve J. Sourdel-Thomine ile birlikte yapmıştır).

Makalelerinden bazıları da şunlardır: "Nouveaux détails sur l'affaire d'Ibn 'Aqil" (*Mélanges Louis Massignon*, III [Paris-Damascus 1957], s. 91-126); "The Topography of Eleventh-Century Baghdad: Materials and Notes" (*Arabica*, VI/2 [1959], s. 178-197; VI/3 [1959], s. 281-309); "Ash'ari and the 'Ash'arites in Islamic Religious History" (*St.I*, XVII [1962], s. 37-80; XVIII [1963], s. 19-39); "Ibn Taimiya's Autograph Manuscript on Istihsan: Materials for the Study of Islamic Legal Thought" (*Arabic and Islamic Studies in Honor of Hamilton A. R. Gibb* [ed. G. Makdisi], Leiden 1965, s. 446-479); "The Marriage of Tughril Beg" (*IJMES*, I/3 [1970], s. 259-275); "The Sunni Revival" (*Islamic Civilization, 950-1150* [ed. D. H. Richards], Oxford 1973, s. 155-168); "Institutionalized Learning as a Self-Image" (*Islam's Understanding of Itself* [ed. R. Hovanissian – Speros Vryonis], Malibu 1983, s. 73-85); "The Juridical Theology of Şâfi'i. Origins and Significance of Usul al-Fıqh" (*St.I*, LIX [1984], s. 5-47); "Ethics in Islamic Traditionalist Doctrine" (*Ethics in Islam* [ed. R. Hovanissian], Malibu 1985, s. 47-63); "Magisterium and Academic Freedom in Classical Islam and Medieval Christianity" (*Islamic Law and Jurisprudence [Studies in Honor of Farhat J. Ziadeh]*, [ed. N. Heer], Seattle 1990, s. 117-133); "Baghdad, Bologna, and Scholasticism" (*Centres of Learning: Learning and Location in Pre-Modern Europe and the Near East* [ed. J. W. Drijvers – A. A.

MacDonald], Leiden 1995, s. 141-157); "Religion and Culture in Classical Islam and the Christian West" (*Religion and Culture in Medieval Islam* [ed. R. Hovanissian – G. Sabbagh], Cambridge 2000, s. 3-23). Makalelerinin bir kısmı *History and Politics in Eleventh-Century Baghdad* (London 1991) ve *Religion, Law and Learning in Classical Islam* (London 1991) adı altında kitap haline getirilen Makdisî, ayrıca *Encyclopedia of Islam (New Edition)* ve *New Catholic Encyclopedia*'da pek çok madde yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

G. Makdisî, "Unconventional Education of a Syro-Lebanese American", *Paths to the Middle East, Ten Scholars Look Back* (ed. Th. Naff), Albany 1993, s. 199-230; *University of Pennsylvania Almanac*, XLIX/5, Philadelphia 2002 (maddenin yazımında, Shawkat M. Toorawa'nın Makdisî'nin anısına *Law and Education in Islam: Studies in Memory of George Makdisi* [ed. J. Lowry v.dğr.] adıyla yayımlanacak olan eser için yazdığı "Nomos kai paidia: A Bibliography of George Makdisi's Publications" başlıklı makalesinden faydalanılmıştır).

CENGİZ TOMAR

MAKDİSÎ, Muhammed b. Ahmed

(محمد بن أحمد المقدسي)

Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr el-Bennâ el-Makdisî eş-Şâmî el-Beşşârî (ö. 390/1000 civarı)

Ahşenü't-tekâsîm adlı eseriyle tanınan İslâm coğrafyacısı.

335 (946-47) yılı civarında Beytülmu-kaddes (Beytülmakdis) adıyla da tanınan Kudüs'te doğdu; bu sebeple nisbesi kaynaklarda Makdisî veya Mukaddesî olarak geçer. Hayatı hakkında bilinenler, *Ahşenü't-tekâsîm fi ma'rifeti'l-eğâlim* adlı eserinde anlattıklarından ibarettir. İlk öğrenimine Kur'an'ı ezberleyerek başladı; arkasından Arapça nahiv dersleri aldı. Daha sonra Bağdat'a giderek Kadî Ebû'l-Hüseyn el-Kazvî'nî gibi hocalardan Hanefî fıkhı öğrendi; bunun için kendisini Hanefî sayar. Fakat farklı mezheplere hoşgörüyle bakması ve Fâtımîler'e yakın ilgi duyması, onun bir Şii dâisi veya en azından Şîa sempaticisi olduğu kanaatini uyandırmaktadır. Hayatının yirmi yılından fazlasını Endülü's, Sind ve İran'ın doğusunda yer alan Sicistan bölgeleri hariç İslâm dünyasını gezerek geçirdi. Gayri müslim ülkelerini gezmediği gibi onlardan bahsetmek ihtiyacını da duymamıştır. Seyahatleri sırasında 356 (967) ve 367 (978) yıl-